

INTELECTUALIZAREA SOCIETĂȚII – O NOUĂ REALITATE

Alexei STURZA,
magistru în management, asistent universitar,
catedra tehnologii noi și sisteme informaționale, Academia de
Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

Abstract: Intellectualization of the society becomes a new reality and a major factor of its contemporary and, especially, of its future development. The intellectual society provides a stable development of the national economy and a high life quality of the population. The educational system plays an important role in building the intellectual society. This system should be based on the lifelong learning concept. The Republic of Moldova undertakes considerable efforts in building the knowledge-based economy, although it should solve many problems for achieving this major goal.

Key words: intellectual society, intellectualization, intelligence, intelligent systems, knowledge management, learning organization, lifelong learning concept.

Intellectualizarea societății contemporane este o continuare și o dezvoltare firească a procesului de informatizare a acesteia și se manifestă prin sporirea importanței cunoștințelor și competențelor complexe, precum și a numărului de posesori ai acestora sau prin creșterea calitativă și cantitativă a capitalului uman și intelectual datorită progresului tehnico-științific. Intellectulizarea sociumului (civilizației) nu este altceva decât edificarea societății bazate pe cunoaștere.

Așadar, intelectualizarea societății poate fi definită un proces social-economic și tehnico-științific organizat de creare a condițiilor optime pentru evaluarea

obiectivă, dezvoltarea reușită și realizarea productivă ale intelectului fiecărui cetățean, organizației și ale societății în ansamblu.

Nu există o singură definiție a intelectului (sau inteligenței) unanim acceptată în literatura de specialitate. Din latină intelectul se traduce ca „înțelegere, cunoaștere”. Însă considerăm că definiția următoare este cea mai reușită: capacitatea de a înțelege și a învăța ușor și bine, de a sesiza ceea ce este esențial, de a soluționa probleme sau situații noi pe baza experienței acumulate anterior [14].

Inteligența are dimensiuni multiple și poate fi clasificată după câteva criterii (tabelul 1).

Tabelul 1

Clasificarea inteligenței

#	Criterii de clasificare	Tipuri de inteligență	Caracteristica acestora
1.	I. Nivel de conducere	Individuală (a personalității)	Capacitatea intelectuală a creierului unui om concret (IQ individual)
2.		Organizațională (colectivă)	Potențialul intelectual al organizației sau al unui grup de indivizi (IQ corporativ)
3.		Socială (a societății, națiunii)	Capacitatea societății în ansamblu de asimilare și utilizare rațională a cunoștințelor
4.		Mondială (globală, universală)	În sens filozofic – rațiunea mondială, în sens tehnologic rețea globală de resurse intelectuale (prin intermediul tehnologiilor informaționale și comunicaționale, în primul rând, a Internetului)
1.	II. „Naturaletă”	Umană (naturală)	Capacitatea intelectuală individuală și colectivă a oamenilor care se manifestă în următoarele însușiri: învățare, găsirea analogiilor, generarea noilor noțiuni pe baza celor cunoscute, flexibilitatea abordării la rezolvarea problemei, analitice, sintetice ș.a.
2.		Artificială	Capacitatea sistemelor tehnice evolute de a imita creierul și comportamentul rațional uman, de a obține performanțe evasumane și se manifestă prin sisteme inteligente: sisteme expert, sisteme fuzzy, conexiuniste (rețele neuronale artificiale), algoritmi genetici, sisteme hibride.
1.	III. Evolutiv-ierarhic	Elementară	Funcționează conform algoritmului inițial.
2.		Adaptivă	Alege cel mai optimal algoritm în situația dată dintr-o mulțime prestabilită de algoritme.
3.		Conștientă	Evaluează succesul aplicării algoritmilor existente în mod aprioric.
4.		Rațională	Funcționează conform programelor (complexelor de algoritme) externe, capabile să fixeze algoritme noi din afară sub formă de elemente culturale, alege și schimbă diferite programe.
5.		Superioară (dezvoltată)	Generează programe noi în mod autonom.
1.	IV. Corelația gândire/activitate	Contemplativă (teoretică)	Își atinge maximul în contemplare.
2.		Practică	Se actualizează pe deplin în alegerea acțiunii optime.
1.	V. Psihologic-senzorial (după Howard Gardner)	Spațială	Capacitatea de a vedea structuri și forme cu precizie; cei care posedă acest tip de inteligență se exprimă foarte ușor prin desene, fotografii sau sculpturi.
2.		Kinestezică	Capacitatea de a utiliza corpul cu precizie, coordonând mișcările foarte bine și putând să înțeleagă rapid toate nuanțele unei mișcări.
3.		Muzicală	Capacitatea de a identifica stilul unui compozitor și de a recunoaște diverse partituri muzicale.
4.		Lingvistică	Capacitatea de a învăța foarte ușor o limbă străină sau de a dezvolta un vocabular foarte bogat.
5.		Logico-matematică	Capacitatea de a rezolva cu ușurință probleme și de a se simți foarte confortabil atunci când se lucrează cu numere, aceasta este cea care determină obținerea unor scoruri foarte mari la testele care măsoară coeficientul de inteligență tradițional (IQ).
6.		Interpersonală și intrapersonală (emoțională, afectivă, empatică)	Capacitățile care ajută omului să înțeleagă sentimentele celor din jur și, respectiv, să-și înțeleagă propriile sentimente; acestea sunt responsabile de succesul organizațional.

Sursa: elaborat de autor.

Așadar, inteligența are natură umană, iar oamenii sunt purtători și realizatori ai intelectului ca instrument și inițiator al cunoașterii, al însușirii și transformării lumii înconjurătoare. Intellectul este resursa cea mai valoroasă a omului și a societății și poate fi măsurat indirect prin astfel de indicatori ca IQ și potențialul intelectual, cu toate că intelectul este un fenomen pur calitativ, ceea ce ridică omul asupra oricărei mașini sofisticate. Însă discrepanța dintre inteligența umană și cea artificială se reduce cu timpul.

Inteligența, în calitatea de capacitate de cunoaștere a subiectului, se materializează în cunoștințele acestuia. Anume cunoștințele (în tandem cu timpul ca cea mai rară resursă) au devenit factorul-cheie de producție, determinând, în mare măsură, competitivitatea unei sau altei țări pe piața mondială. Iar oamenii, priviți ca un capital uman (ansamblul cunoștințelor, capacităților, competențelor și altor proprietăți intelectuale de care dispune o persoană la momentul dat [2, p. 156]), sunt purtători ai acestor cunoștințe și ai intelectului. De aceea investițiile monetare și non-monetare în capitalul uman devin tot mai actuale pentru creșterea economică durabilă de tip inovațional: conform previziunilor unor experți, intelectualizarea muncii va deveni factorul principal al competiției globale: 70-85% din sporul PIB al țărilor dezvoltate vor fi asigurate pe contul cunoștințelor materializate în tehnologii, utilaj, instruirea resurselor umane și organizarea producției. De aceea în țările dezvoltate nu este cazuală creșterea durabilă absolută și relativă a

cheltuielilor pentru știință și învățământ. Actualmente, ponderea medie a acestora raportată la PIB constituie 3%, iar participarea statului la aceste cheltuieli este de 35-40%[17]. Rolul activ al statului în stimularea progresului tehnico-științific este cauzat de specificul proceselor inovaționale (investiții considerabile în cercetare-dezvoltare, un risc înalt, problema protejării proprietății intelectuale etc.).

Sistemul de învățământ reprezintă mecanismul principal de formare și dezvoltare a intelectului societății la diferite trepte și pentru diferite generații prin transferul de cunoștințe și competențe, acumulate și sistematizate de omenire pe parcursul istoriei sale, în cadrul proceselor de instruire și educație. Cu alte cuvinte, sistemul de învățământ asigură producția și reproducția intelectului la toate nivelurile manageriale.

Societatea intelectuală impune membrilor săi un nou model educațional – învățarea pe parcursul vieții (tabelul 2) care asigură școlarizarea și calitatea înaltă a învățământului și a vieții, din următoarele considerente:

- intelectualizarea muncii (creșterea numărului și cotei locurilor de muncă intelectuală care necesită un nivel înalt de studii continue ale lucrătorilor);
- învechirea (amortizarea) rapidă („cu viteza gândului”) a cunoștințelor din cauza perfecționării și reînnoirii permanente a tehnicii și tehnologiilor;
- revoluția infocomunicațională care oferă oamenilor oportunități educaționale avansate, precum instruirea virtuală și individuală ș.a.

Tabelul 2

Caracteristica comparativă a modelelor de prestare a serviciilor educaționale

Nr. d/o	Dimensiunea	Modelul (tipul)	
		Tradițional	Învățării pe parcursul vieții
1.	Scara	<ul style="list-style-type: none"> • Instruire formală, oficială. 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățarea pe tot parcursul vieții omului.
2.	Conținutul	<ul style="list-style-type: none"> • Obținerea și repetarea mecanică a cunoștințelor teoretice. • Se determină de planul de învățământ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Crearea, însușirea creativă și utilizarea practică a cunoștințelor. • Se determină de competență. • Acordarea de oportunități formabililor.
3.	Sistemul de prestare a serviciilor educaționale	<ul style="list-style-type: none"> • Un set limitat de discipline de studiu și al posibilităților de alegere. • Instituții formale de învățământ. • Un sistem centralizat unic de control. • Se determină de prestatorii serviciilor educaționale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Un spectru larg de discipline de studiu și posibilitatea de a alege. • Abordări pedagogice inovatoare. • Amenajare tehnologică. • Un sistem pluralist, flexibil, descentralizat. • Se determină de formabili.
4.	Subiectul principal al învățării (clientul)	<ul style="list-style-type: none"> • Profesorul predă (transmite) formabililor un volum mare de informații. 	<ul style="list-style-type: none"> • Formabilul colaborează efectiv cu profesorul care indică doar calea cea mai oportună spre cunoștințe de care se interesează formabilul.

140

Adminstrarea publică, nr. 4, 2007

Sursa: [11, p. 93].

Învățarea pe (întreg) parcursul vieții (ÎPV) înseamnă instruirea și autoinstruirea continuă a omului de-a lungul vieții sale conștiente: de la mic copil până la adânci bătrâneți - cu scopul de a îmbunătăți cunoștințele, competențele și/sau calificările din motive personale, sociale și/sau profesionale. Anume ÎPV devine cea mai eficientă metodă de acumulare, păstrare și dezvoltare a capitalului uman. Modelul ÎPV cuprinde trei forme de învățare:

a) *învățare formală* – programe de studii structurate și recunoscute de sistemele oficiale de învățământ cu eliberarea certificatelor respective;

b) *învățare non-formală* – programe de studii structurate, dar nerecunoscute oficial de sistemele naționale de învățământ (de ex., învățarea la începutul activității de muncă la locul de lucru), adică fără documentarea studiilor în cauză;

c) *învățare informală sau socială* – învățarea nestructurată care are loc în familie, la locul de muncă, în societate.

ÎPV (formarea profesională inițială și continuă) este un pilon al Procesului de la Bologna: Sistemul de credite transferabile (ECTS) promovează principiul mobilității academice și profesionale a oamenilor în spațiul european. ÎPV are atît efecte economice (sporirea productivității muncii, a angajării salariaților, a competitivității lucrătorilor, angajatorilor și țării, creșterea PIB), cît și sociale (scăderea criminalității, coeziunea socială mai strînsă, repartitia mai echitabilă a veniturilor, îmbunătățirea sănătății), adică, sporirea calității vieții.

Materiale și metode de cercetare

Au fost utilizate materiale teoretice (manuale, teze de doctor) și practice (statistica oficială, mass-media autohtonă, resurse web), precum și următoarele metode: analiza, sinteza, comparația, grafică.

Rezultatele cercetării și discuții

Intellectualizarea societății și economiei naționale devine de o importanță critică pentru supraviețuirea, succesul și dezvoltarea durabilă a acestora pe piața globală. Intellectualizarea presupune activizarea creativă atât a inteligenței naturale, cât și a celei artificiale, fapt ce relevă atingerea unui înalt nivel al civilizației umane și al calității sporite a vieții populației. Intellectualizarea societății se află într-o legătură indisolubilă cu informatizarea, scientizarea și globalizarea acesteia și se manifestă în organizații intelectuale (cognitive, care învață), adică celule de bază care o compun.

Organizația intelectuală (cognitivă, inovațională, care învață) – 1) sistem social deschis care stimulează capacitatea și aspirația tuturor membrilor săi să învețe permanent, operativ și efectiv, să experimenteze și să-și asume riscuri acceptabile la toate nivelurile manageriale și în toate subdiviziunile în vederea reacționării proactive, anticipative la schimbările și provocările permanente ale mediului extern înalt turbulent, și pentru atingerea obiectivelor organizaționale și individuale; 2) organizație care dispune de proprietate intelectuală (active nemateriale) și care gestionează efectiv resursele intelectuale în vederea sporirii competitivității organizaționale și naționale pe piață pe baza însușirii și implementării inovațiilor permanente și, la urma urmei, a calității vieții oamenilor. Cu alte cuvinte, organizația intelectuală reprezintă cea mai adecvată formă managerială pentru implementarea concepției IPV a indivizilor, colectivelor și societății în întregime. În condițiile societății bazate pe cunoaștere anume organizațiile intelectuale sunt cele mai stabile și competitive pe piața națională

și cea globală. Apare întrebarea firească: cum să transformăm organizațiile tradiționale în cele intelectuale? Aici ne ajută concepția managementului cunoașterii (sau a gestiunii cunoștințelor), orientată spre formarea și dezvoltarea potențialului și capitalului intelectual al individului, organizației și națiunii (țării).

Gestiunea cunoștințelor – totalitatea proceselor și procedurilor manageriale și informaționale ce țin de formarea, procesarea, schimbul și utilizarea cunoștințelor, de dezvoltarea inovațiilor și învățării organizaționale. Sistemul de gestiune a cunoștințelor, ca atribut al organizației intelectuale, este mijloc, dar nu scop în sine. Scopul final al gestiunii cunoștințelor constă în creșterea potențialului intelectual al organizației (coeficientului corporativ IQ). Însă IQ-ul acesta nu este, pur și simplu, numărul de oameni erudiți în organizație, ci măsura libertății de schimb de cunoștințe utile și relevante și a vitezei de folosire reciprocă reușită a ideilor acestora, mai ales, a celor creative și inovaționale. Anume comunicațiile libere dintre toți membrii organizației și mediul extern al acesteia care se ating în mare măsură datorită utilizării efective a tehnologiilor informaționale noi, relațiilor orizontale, lichidării barierelor psihologice și învățării mutuale și creative, sunt cheia succesului organizațiilor intelectuale.

De asemenea, un rol important în apariția și expansiunea organizațiilor intelectuale îl joacă parteneriatul social strategic dintre toate sectoarele economiei (sectorul privat, de stat și necomercial): businessul investește, iar statul suportă programe (proiecte) educaționale și științifice inovaționale care satisfac necesitățile strategice ale societății,

necesitățile strategice ale societății, economiei și afacerilor. Un loc deosebit îl ocupă aici instituțiile educaționale, științifice și inovaționale care trebuie să devină modele ale organizațiilor intelectuale pentru alte ramuri ale economiei naționale, astfel formînd fundamentul edificării societății intelectuale.

Așadar, intelectualizarea societății se

bazează pe trei piloni (figura 1):

a) învățarea continuă pe parcursul vieții, ce formează capitalul uman;

b) știința și inovațiile, ce creează capitalul intelectual (mai ales, proprietatea intelectuală);

c) informatizarea ca bază tehnologică a economiei cunoașterii.

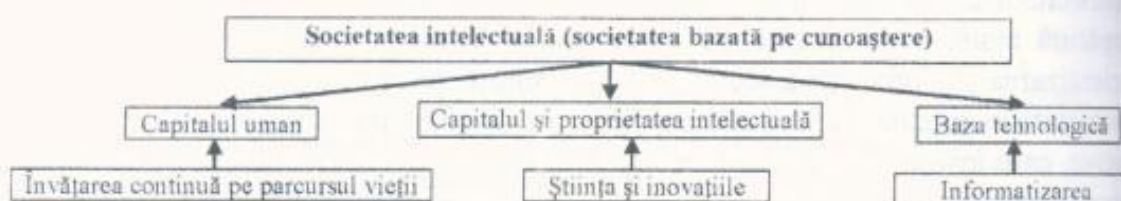

Fig. 1. Factorii intelectualizării societății

Sursa: elaborată de autor.

142

Administrarea publică, nr. 4, 2007

Trebuie să recunoaștem că intelectualizarea societății, ca rezultat al progresului științifico-tehnologic, pe lângă numeroase avantaje (de ex., creșterea durabilă a calității vieții), are și aspecte negative, de ex., cele demografice: depopularea și îmbătrânirea țărilor dezvoltate. În primul rînd, a celor europene (rata creșterii naturale a populației în aceste țări este aproape de zero sau chiar negativă, de aceea ele recurg la imigrarea masivă a forței de muncă, ce provoacă tulburări sociale (de ex., în Franța). Totodată, creșterea relativă a numărului pensionarilor majorează sarcina socială asupra bugetelor țărilor în cauză care și așa este foarte înaltă, astfel împovărînd cu datorii lucrătorii actuali și generațiile viitoare. Într-o astfel de situație se află și Republica Moldova, dar din alte motive: de ex., în anul 2005 creșterea naturală a populației a constituit 1,9 oameni la o mie de locuitori, iar numărul de pensionari, raportat la numărul de angajați

în economia națională, – 47,4% [7]).

Estimînd eforturile Republicii Moldova în edificarea societății intelectuale, putem constata că deja sunt atinse anumite rezultate pozitive, însă mai rămîn multe probleme. Printre realizări putem menționa:

- crearea cadrului legal și instituțional în domeniul informatizării, științei și inovațiilor;

- dezvoltarea infrastructurii informaționale și inovaționale (de ex., majorarea alocățiilor pentru știință și inovații de la 0,46% în 2006 pînă la 0,6% din PIB în 2007 [9]);

- păstrarea potențialului intelectual al țării, necătînd la distrugerea multor instituții științifice și întreprinderi, scurgerea creierelor;

- un înalt nivel de școlarizare a tineretului (peste 99% - școlarizarea obligatorie a copiilor de vîrstă școlară și 86-90% în învățămîntul universitar -

coeficientul înmatriculării absolvenților școlilor medii și liceelor [16]):

- integrarea Republicii Moldova în spațiul educațional și științific european și mondial.

Dar *problemele* sunt mai numeroase și mai complicate:

- o discrepanță imensă în dezvoltarea economică comparativ cu țările dezvoltate (de ex., la moment, PIB-ul RM pe cap de locuitor (peste 900\$) constituie doar 3% din media pentru UE [10]);

- disproporționalitatea structurală a economiei: a comerțului exterior (de ex., în anul 2006 deficitul balanței comerciale a constituit 48% din PIB [16]), ponderea mică a producției tehnologiilor înalte (informaționale și inovaționale) în structura PIB;

- lipsa bazei solide pentru dezvoltarea durabilă (de ex., economia Moldovei se întreține în mare măsură datorită transferului de mijloace bănești din partea cetățenilor noștri care lucrează peste hotare -30% din PIB [16]. Cu părere de rău, aceste resurse se cheltuiesc pentru consumarea importului, dar nu se investesc în economia națională);

- disproporționalitatea structurală a pieței muncii și a educației: supraproducția specialiștilor unor specialități populare (studii superioare): economiști (22,8% din totalul absolvenților în 2006), juriști (20,3% [16]) și subproducția la capitolul specialități nepopulare: pedagogi, constructori, agrarieni, croitorese, muncitori calificați (mai ales, studii medii de specialitate);

- calitatea mediocră a pregătirii cadrelor pentru un șir de ramuri ale economiei naționale (industria ușoară, construcții, agricultură);

- dezvoltarea insuficientă a sistemului de management al resurselor umane

(legătura slabă dintre nivelul de studii / calificare, productivitate, angajare, promovare în funcție și remunerarea personalului);

- politica inadecvată a statului în unele situații (de ex., este discutabil sistemul de cotare la admiterea în bază de buget în instituții de învățământ superior);

- comercializarea slabă a rezultatelor cercetărilor savanților moldoveni.

Concluzii

Intellectualizarea societății devine o nouă realitate, un factor major al contemporaneității și, mai ales, al viitorului. Societatea intelectuală asigură dezvoltarea durabilă a economiei naționale și calitatea înaltă a vieții populației. Un rol important în edificarea societății intelectuale îl joacă sistemul educațional care trebuie să fie bazat pe concepția învățării pe parcursul vieții. Republica Moldova întreprinde eforturi considerabile în edificarea economiei bazate pe cunoaștere, însă trebuie să rezolve multe probleme întru atingerea acestui scop major.

Recomandări

Cercetînd experiența internațională și națională avansată, considerăm utile următoarele recomandări privind dezvoltarea societății intelectuale în Republica Moldova pe baza accelerării progresului tehnologico-științific:

- crearea și dezvoltarea sistemului de învățare pe parcursul vieții oamenilor, organizațiilor și societății în ansamblu;

- implementarea concepției organizației intelectuale, gestiunii cunoștințelor și a sistemelor inteligente în activitatea economică la diferite niveluri de conducere;

- extinderea posibilităților de studii la distanță (mai ales, de instruire virtuală) prin intermediul tehnologiilor infocomunicaționale moderne;

- adaptarea politicii educaționale a statului la cerințele noii economii: transformarea caracterului dominant al învățământului de la unul teoretic la cel creativ-aplicativ, dezvoltarea sistemului de instruire a cadrelor pe contul întreprinderilor, finanțarea bugetară prioritară a formării profesionale la cele mai necesare specialități pentru economia națională;

- atingerea treptată a cheltuielilor totale pentru știință și inovații a 2-3% din PIB cu participarea statului 35-40% (ca în țările dezvoltate);

- stimularea cetățenilor moldoveni de a-și investi veniturile provenite din munca în străinătate în dezvoltarea infrastructurii intelectuale a economiei naționale (se poate începe cu companii IT) prin astfel de instrumente ca antreprenoriatul inovațional, parcurile științifico-tehnologice, piața de

capital, finanțarea venture, leasingul financiar ș.a.

Rezultate scontate

1. Reducerea substanțială a decalajului economic dintre țara noastră și statele înalt dezvoltate în aspirațiile sale de integrare europeană pe baza creșterii economice durabile inovaționale cu ritmuri înalte (de ex., 10% anual).

2. Creșterea considerabilă a calității vieții populației ca rezultat al investițiilor solide, stabile și efective în dezvoltarea calitativă și cantitativă a capitalului uman și intelectual pe baza paradigmei învățării pe parcursul vieții.

3. Definitivarea societății informaționale, intelectuale, științifice și inovaționale, adică strategic competitive pe piața globală.

144

BIBLIOGRAFIE

1. Andone I. Problematika sistemelor inteligente în economia bazată pe competiția globală // Rez. comunicărilor conf. int. „Trends in the development of the Information and Communication Technologies in Education and Management” (20-21 martie 2003) / col. red.: Ilie Costas (resp.),... - Ch.: Dep. Ed.-Poligr. al ASEM, 2003. - P. 63-76.
2. Blanovschi A. Teorii economice moderne și neomodern. - Ch.: Editura AAP, 2006. - P. 224.
3. Făuraș C. Probleme manageriale ale organizării și gestiunii instruirii virtuale. Teză de doctor în științe economice. - Ch.: ASEM, 2005.
4. Hrișcev E. Management inovațional. - Ch.: Editura ASEM. - P. 555.
5. Leancă V. Intelectual social și rolul lui în asigurarea dezvoltării durabile: aspecte sociofilozofice și științifice. Teză de doctor în științe filozofice. - Ch., 2004. - P. 107.
6. Букович У., Уилльямс Р. Управление знаниями: руководство к действию: Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 2002. - XVI, 504 с.
7. Доклад о социально-экономическом развитии в Республике Молдова в 2005 году // Экономическое обозрение, 17.03.2006, № 10, с. 54.
8. Информационные технологии в бизнесе (энциклопедия) / Под ред. М. Желенин. СПб: Питер, 2002.

10. Коваленко И. Всă пойдет по плану // Экономическое обозрение, 20.07.2007, № 25 (713), с. 17.
11. Обучение на протяжении жизни в условиях новой экономики (Серия «Актуальные вопросы развития образования»). – М.: «Алекс», 2006. – 264 с.
12. Смешная Т. Квота на высшее образование // Экономическое обозрение, 27.07.2007, № 26 (714), с. 16.
13. Цели развития тысячелетия в Молдове // Экономическое обозрение, 02.11.2007, № 40, с. 14.
14. <http://www.dexonline.ro>.
15. http://www.harrypotter.as.ro/biblioteca/diverse/inteligenta_emotionala.php.
16. <http://www.statistica.md>.
17. <http://www.wpec.ru/text/2007042+1811.htm>.

Prezentat: 12 noiembrie 2007.

Recenzent: Igor GAMOV, doctor în științe economice, șef catedră tehnologii noi și sisteme informaționale, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova.

E-mail: sturzale@rambler.ru